

Profesor Waclaw Kuśnierczyk (1908-1997) – Pro Memoria w 100-lecie urodzin

Professor Waclaw Kuśnierczyk (1908-1997) – Pro Memoria in the century of birthday

Krzysztof Brożek, Jacek Kozakiewicz, Andrzej Kierzek

SUMMARY

Waclaw Kuśnierczyk was born in 1908 in Śniatyn. He received the degree in medicine at Jan Kazimierz University in Lwów in 1932. He did his PhD degree under Professor Zaleski supervision in 1938 at Jan Kazimierz University. At that time he concentrated his scientific activity on research on tuberculosis. In 1953 he obtained the title of second degree specialist in ear, nose and throat diseases. He became a chief of Otolaryngology at Urban Hospital No 4 in Katowice in 1960. Since then this eminent physician was working on tumours located in upper respiratory tract and the possibility of its endoscopic diagnosis at Silesian Academy of Medicine in Katowice. As one of the first he pointed out the negative influence of smoking cigarettes on cancer of larynx. It was Waclaw Kuśnierczyk who implemented new priorities for integrated programs in patient care, research, education and cancer prevention. He has published widely in peer reviewed journals and has edited or contributed to many books. He has given many major lectures and is the recipient of numerous prestigious awards for his scientific accomplishments. The achievement of Professor Kuśnierczyk were the valuable source of information for the physicians. In 1997, on the 31st of January he died in Katowice.

Hasła indeksowe: historia medycyny, historia otorynolaryngologii

Key words: History of medicine, history of otorhinolaryngology

Otolaryngol Pol 2009;
63 (2): 215-218

©by Towarzystwo
Otorynologów –
Chirurgów Głowy i Szyi
Otrzymał/Received:
5.09.2009
Zaakceptowano do
druku/Accepted:
21.12.2009
Oddział Laryngologii
Wojewódzkiego Szpitala
Specjalistycznego Nr 4
w Bytomiu

Ordynator: dr n. med.
J. Kozakiewicz
Wkład pracy autorów/
Authors contribution:
K. Brożek – przewodniczący
zespołu autorów,
przygotowanie
zasadniczych elementów
pracy na podstawie
zbiorów archiwalnych.
J. Kozakiewicz,
A. Kierzek – dokonali
istotnych uzupełnień na
podstawie, m.in. własnych
zbiorów. Redakcja pracy
i przygotowanie do druku
Konflikt interesu/
Conflicts of interest:
Autorzy pracy nie zgłaszają
konfliktu interesów.
Adres do korespondencji/
Address for
correspondence:
imię i nazwisko:
Andrzej Kierzek
adres pocztowy:
ul. Rozbrat 5 m 6
50-334 Wrocław
tel. 0713221760
e-mail andrzejkierzek@
wp.pl

Waclaw Franciszek Bartłomiej Kuśnierczyk urodził się 15 X 1908 r. w Śniatynie, w woj. stanisławowskim. Pochodził z wielodzietnej rodziny. Śniatyn to miasto nad Prutem, 92 km od Stanisławowa, na Pokuciu przy drodze z Kołomyi do Czerniowca. W 1880 roku liczyło 10,8 tysięcy mieszkańców (Ukraińców, Żydów oraz Polaków). W II Rzeczpospolitej Śniatyn był siedzibą powiatu województwa stanisławowskiego. Rodzicami Waclawa Kuśnierczyka byli: Piotr, lekarz, i Anna z domu Trzecieska, nauczycielka muzyki. Ojciec Piotr Kuśnierczyk po ukończeniu gimnazjum w Częstochowie został studentem medycyny Uniwersytetu Warszawskiego. We wrześniu 1898 r. za działalność polityczną aresztowano go i uwięziono w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej. Prawdopodobnie zwolniony po 3 miesiącach, kontynuował studia we Lwowie, gdzie w 1902 r. uzyskał dyplom doktora wszech nauk lekarskich. Był dyrektorem Szpitala Powiatowego w Śniatynie. Dziadek Franciszek Kuśnierczyk pochodził ze Sławkowa w Olkuskim i był pisarzem gminnym, a później wójtem w Kamienicy Polskiej w częstochowskim.

Waclaw Kuśnierczyk w 1926 r. ukończył gimnazjum w Śniatynie. Medycynę studiował na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, gdzie w 1932 roku otrzymał dyplom lekarza. Po odbyciu podyplomowej szpitalnej praktyki nabył uprawnienia do wykonywania praktyki lekarskiej, po uprzednim wpisaniu się na listę Okręgowej Izby Lekarskiej we Lwowie.

Od 1 IX 1932 roku został asystentem w Klinice Chórób Uszu, Nosa, Gardła i Krtani Wydziału Lekarskiego

Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, której kierownikiem był prof. dr hab. Teofil Zaleski. Dodatkowo pracował jako lekarz dyżurny w Pogotowiu Ratunkowym we Lwowie. Tytuł doktora medycyny otrzymał 26 III 1938 roku w UJK na podstawie rozprawy: „Gruźlica nosa, jamy istnej i gardła”; promotorem jej został prof. T. Zaleski; praca ta została opublikowana w „Polskim Przeglądzie Otolaryngologicznym” 1939, (t. 15, z. 1-2, s. 249-295).

Od 1 IV 1938 roku pracował w Szpitalu Ujazdowskim w Warszawie, który był Szpitalem Szkolnym Centrum Wyszkozenia Sanitarnego, kształcącym lekarzy wojskowych. Był ordynatorem na Oddziałach Laryngologii oraz Chirurgii Szczękowej i Plastycznej oraz lekarzem w Ambulatorium Szpitalnym. Dodatkowo, pracował w Ubezpieczalni Społecznej i w Przychodni Fabryki Przemysłu Zbrojeniowego w Warszawie.

Podczas wojny obronnej 1939 r. uczestniczył w ewakuacji bombardowanych warszawskich szpitali, za co dowództwo obrony Warszawy odznaczyło go Krzyżem Walecznych. Podczas okupacji niemieckiej Szpital Ujazdowski funkcjonował w ramach PCK. Przebywali w nim m. in. ranni polscy żołnierze. Mimo nadzoru niemieckiego prowadzono tu tajne nauczanie medycyny, w którym uczestniczył dr W. Kuśnierczyk. W marcu 1944 r. z powodu choroby płuc uzyskał urlop zdrowotny i wyjechał do Nowego Sącza.

Po wojnie pracował w Nowym Sączu: od 1 II 1945 r. jako lekarz okręgowy w trzech gminach wiejskich, a ponadto od 1 V tego roku jako lekarz specjalista

w Ubezpieczalni Społecznej. Był wolontariuszem w Szpitalu Powiatowym od 1945 r. jako konsultant. Został radnym w latach 1948-1950 i przewodniczącym Komisji Zdrowia Miejskiej Rady Narodowej w Nowym Sączu.

Od 1 XI 1951 r. został adiunktem w Klinice Otolaryngologicznej Śląskiej Akademii Medycznej (ŚAM) w Zabrze. Klinikę zaczęto organizować w roku akademickim 1950-1951 pod kierownictwem prof. dr. hab. Tadeusza Ceypka, z którym współpracował wcześniej we Lwowie w latach 1932-1938 w Klinice Uszu, Nosa, Gardła i Krtani Wydziału Lekarskiego UJK. Klinika w Zabrze usytuowana była w Państwowym Szpitalu Klinicznym (PSK) nr 1 przy ul. 3 maja, a w 1952 r. została przeniesiona do PSK nr 2 przy ul. Marii Skłodowskiej-Curie. Jednocześnie przez ponad dwadzieścia lat był konsultantem w Instytucie Onkologii w Gliwicach; od 1967 r. był także konsultantem w Śląskiej DOKP. W 1953 r. po likwidacji w Polsce Izby Lekarskiej i wprowadzeniu nowych przepisów prawnych dotyczących konieczności weryfikacji uzyskanych wcześniej uprawnień zawodowych uzyskał specjalizację drugiego stopnia w zakresie laryngologii.

Dnia 29 IV 1955 r. uchwałą Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla Pracowników Nauki uzyskał tytuł naukowy docenta laryngologii na podstawie pracy wykonanej w Instytucie Onkologii w Gliwicach: „Znaczenie bronchoskopii w rozpoznawaniu pierwotnego raka oskrzeli, opartej na materiale własnym”. W 1955 r. powołany został na stanowisko docenta, a w 1969 r. profesora nadzwyczajnego przy Katedrze Otorinolaryngologii w Wydziale Lekarskim ŚAM.

W związku z rozpoczęciem przeniesienia ŚAM do Katowic, objął 15 IV 1960 r. ordynaturę Oddziału Laryngologii w Szpitalu Miejskim nr 4 w Katowicach, przy ul. Francuskiej, przekształconym 23 XII tego roku w PSK nr 4, później PSK im. dra Andrzeja Mieleckiego. Oddział prowadził do czasu jego likwidacji z końcem 1963 roku. Po przebudowie adaptacyjnej budynku, w 1968 r., do PSK im. dr Andrzeja Mieleckiego przeniesiono z Zabrze Klinikę Laryngologii. W PSK nr 2 w Zabrze powstał Oddział Laryngologii, którego kierownikiem od 1968 do 1974 r. był W. Kuśnierczyk. Na bazie tego Oddziału w 1976 r. powstała w Wydziale Lekarskim w Zabrze II Klinika Laryngologii. Klinika w Katowicach otrzymała nazwę I Kliniki Laryngologii w Wydziale Lekarskim w Katowicach. Po wprowadzeniu od 1971 r. w ŚAM struktury instytutów W. Kuśnierczyk w latach 1972-1974 był dyrektorem Instytutu Chorób Układu Nerwowego i Narządów Zmysłów, w skład którego weszła m. in. Klinika Laryngologii w Katowicach. Po przejściu prof. T. Ceypka na emeryturę, kierował w latach 1974-1979 Kliniką Laryngologii w Katowicach. W tym okresie nastąpiły duże zmiany w zespole lekarskim Kliniki. Odeszli m.in. dr hab. J. Kuźniarz (Kielce), dr hab. A. Łępkowski (Katowice-Ochojec), dr M. Błaszczńska (Katowice-Ochojec), K. Szumilas (Gliwice), Z. Świerczyński (Cieszyn), obejmując najczęściej stanowiska kierowników nowo powoływanych Klinik i ordynatorów oddziałów. Pracę podjęło wielu młodszych lekarzy, dla których doposażenie Kliniki w nową aparaturę medyczną i narzędzia chirurgiczne było istotnym czynnikiem w szybkim rozwoju naukowo-zawodowym. W 1979 r. prof. W. Kuśnierczyk przeszedł na emeryturę, a kierownictwo Kliniki Laryngologii w Katowicach objęła dr hab. Tatiana Gierek.

W. Kuśnierczyk skończył się w wielu ośrodkach krajowych i zagranicznych, m.in.: kurs alergologii u prof. Mieczysława Obtulowicza w Krakowie (1949), kurs doskonalący u prof. Henryka Lewenfisza w Łodzi (1949), staże naukowe i kursy w klinikach laryngologicznych w Moskwie (1959, 1978), Leningradzie (1959), Paryżu (1960, 1967, 1970), Pradze (1963), Hradcu Kralovem (1964), Londynie (1967, 1970, 1972).

W okresie lwowskim zainteresowania naukowe W. Kuśnierczyka dotyczyły gruźlicy. Był to wówczas problem społeczny, a gruźlica stała na pierwszym miejscu w strukturze zgonów. Efektem tych prac był doktorat. W okresie śląskim główne zainteresowania Profesora dotyczyły nowotworów, czego owocem była praca będąca podstawą do nadania tytułu docenta. Był znawcą zagadnień onkologii laryngologicznej i diagnostyki endoskopowej, głównie raka oskrzeli. W owym czasie nowotwory z piątej pozycji (po gruźlicy, zapaleniu płuc, innych chorobach zakaźnych, chorobach układu krążenia) przesunęły się na drugą pozycję w strukturze zgonów w Polsce. Pracował m. in. nad ustaleniem wskazań i wyborem metod leczenia raka

krtani we współpracy z onkologiem, radioterapeutą, chemioterapeutą, hematologiem z uwzględnieniem immunologii; nad zależnością wyników leczenia od nasilenia reakcji popromiennej w raku krtani i ustaleniem postępowania z węzłami chłonnymi w tej chorobie. Jako jeden z pierwszych w Polsce zwrócił uwagę na wpływ palenia tytoniu na częstość występowania raka oskrzeli i krtani. Dorobek Profesora obejmuje około sto pozycji, w większości we współautorstwie. Był m.in. współautorem: „Bronchoskopia w znieczuleniu ogólnym z dodatkiem środków zwiotczających”, w: Aktualne zagadnienia anestezjologii, Warszawa 1961, s. 94-98; Próba zapobiegania nadmiernym odczynom popromiennym w czasie leczenia raka krtani promieniami Roentgena, „Nowotwory” 1963, t. 13, z.4, s. 341-346; Kontrola oksymetryczna w czasie bronchoskopii wykonanej w uśpieniu z dodatkiem środków zwiotczających „Polski Tygodnik Lekarski” 1964, t. 19, nr 43, s. 1638-1640; Późne uszkodzenia popromienne krtani w zależności od nasilenia reakcji miejscowej w czasie naświetlania raka krtani i gardła dolnego promieniami Roentgena, „Nowotwory” 1965, t. 15, nr2, s. 173-179; X-ray treatment of cancer of larynx in patients with tuberculosis of the lungs, „Radiobiologia. Radioterapia” Berlin 1966, t.7, nr 1, s. 27-30; Activity of beta-glucuronidase in peripheral blood lymphocytes of patients with cancer of the larynx, Folia Haematologica” Leipzig 1977 t. 104, nr 2, s. 202-207.

Pracę dydaktyczną rozpoczęła w 1932 r. we Lwowie, kontynuowaną do 1944 r. w Warszawie, od 1951 r. wznowił w Zabrze i Katowicach. Był zamiłowanym dydaktykiem. W ŚAM był promotorem pięciu prac doktorskich i recenzentem w 14 przewodach doktorskich oraz w dwóch przewodach habilitacyjnych (Andrzej Łępkowski i Waldemar Bogusz). Był kierownikiem specjalizacji 20 laryngologów. W latach 1958–60 był prodziekanem Wydziału Lekarskiego ŚAM, w okresie 1965–1968 członkiem i przewodniczącym kilku komisji senackich, w latach 1965–1968 delegatem rektora do spraw reformy studiów.

Uczestniczył w życiu towarzystw naukowych wygłaszając kilkadziesiąt referatów w zakresie szkolenia podyplomowego. Od 1933 r. był członkiem Polskiego Towarzystwa Otolaryngologicznego i dwukrotnie sekretarzem Zarządu Głównego w latach 1938–1939 i 1965–1968; członkiem-założycielem Oddziału Śląskiego Towarzystwa w 1953 r., i zastępcą przewodniczącego tego Oddziału w latach 1956–1962; w 1980 r. został członkiem honorowym Towarzystwa. Uczestniczył czynnie w ogólnopolskich zjazdach otolaryngologów; był współorganizatorem oraz wiceprzewodniczącym Komitetu Organizacyjnego XXVI Zjazdu Otolaryngologów Polskich w Katowicach w 1968 r. Ponadto był od 1953 r. członkiem Polskiego Towarzystwa Lekarskiego (PTL) a w latach 1967–1969 przewodniczącym Koła PTL w Zabrze oraz członkiem Polskiego Towarzystwa

Onkologicznego. W latach 1965–1968 był członkiem Zarządu Zrzeszenia Polskich Towarzystw Lekarskich. W zależności od miejsca pracy był członkiem Okręgowych Izb Lekarskich we Lwowie, Warszawie i Krakowie. Czynnie uczestniczył w kongresach międzynarodowych: w X Kongresie Towarzystwa Bronchologicznego w Lyonie w 1960 r., Międzynarodowych Kongresach Otolaryngologów w Budapeszcie w 1963 r; Greifswaldzie w 1964 r.; Lipsku i Bukareszcie w 1966 r.

Odnaczony był m. in. Krzyżem Walecznych, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką „Za wzorową pracę w służbie zdrowia”, Medalem XXX-lecia ŚAM, Medalem Wrocławskiej Akademii Medycznej, odznaką „Zasłużonemu - Polskie Towarzystwo Lekarskie”.

W zawartym w 1938 r. związku małżeńskim w Katedrze Ormiańskiej we Lwowie z Janiną Marynowską (1906-1999), lekarką laryngologiem, mieli dzieci: Piotra, prof. dr hab. w Instytucie Immunologii i Terapii Doświadczalnej im. Ludwika Hirszfelda PAN we Wrocławiu, Małgorzatę, lekarkę zamieszkałą we Wiedniu i pracującą obecnie w tamtejszym Szpitalu im. Cesarza Franciszka Józefa, Jarogniewę, lekarkę, zamieszkałą w Katowicach. Zmarł 31 stycznia 1997 roku w Katowicach, pochowany został na Cmentarzu Komunalnym tamże, przy ulicy Murckowskiej.

W 1979 r. z okazji przejścia prof. W. Kuśnierczyka na emeryturę I Klinika Laryngologii ŚAM i Oddział Śląski Polskiego Towarzystwa Otolaryngologicznego, zorganizowali wspólne uroczyste zebranie naukowe, poświęcone Profesorowi.

Droga życia, dorobek naukowy, dydaktyczny, organizacyjny oraz osobowość Profesora wzbudzają szacunek. Pozostał w pamięci uczniów, którzy w 100-lecie Jego urodzin podczas zebrania naukowo-szkoleniowego Oddziału Śląsko-Opolskiego Polskiego Towarzystwa Otolaryngologów – Chirurgów Głowy i Szyi w październiku 2008 r. wspominali Profesora. Przedstawiono biografię, nie zabrakło mało znanych fotografii i wielu osobistych wspomnień.

PIŚMIENICTWO

1. Bibliografia publikacji pracowników Śląskiej Akademii Medycznej 1948-1973, Katowice 1978, T.2 .
2. Bibliografia publikacji pracowników Śląskiej Akademii Medycznej 1974-1976, Katowice 1982.
3. Bibliografia publikacji pracowników Śląskiej Akademii Medycznej 1977-1983, Katowice 1980-1985.
4. Brożek K.: Lekarz na południowo-wschodnich ziemiach Drugiej Rzeczypospolitej, „Annales Academiae Medicae Silesiensis” 1999; 40-41: 92, 177, 125.
5. 47 lat działalności naukowej, dydaktycznej i lekarskiej, prof. dr n. med. Wacława Kuśnierczyka. Zebranie naukowe. Katowice 1979.
6. Dziesięciolecie Śląskiej Akademii Medycznej im. Ludwika Waryńskiego, Zabrze 1958, S.298, 305.

7. Ginko T.: 15 lat Śląskiej Akademii Medycznej w karykaturze, Katowice 1963, 70.
8. Gierek T., Pilch J.: Profesor Waclaw Kuśnierczyk. Pożegnanie, "Gazeta Wyborcza" 18 luty 1997.
9. Jubileuszowy katalog rozpraw doktorskich i habilitacyjnych wykonanych w Śląskiej Akademii Medycznej, Katowice 1998, T.1, Doktoraty, T.2, Habilitacje.
10. Kaczkowska B., Kuśnierczyk A.: Matecznik (dot. genealogii rodziny Kuśnierczyków), w: "Korzenie". Biuletyn Kongregacji Genealogicznej, Kamienica Polska., r.12, numer 1 (60), S.14,15.
11. Glosa do Matecznika nr 4 (63), S.18.
12. Księga pamiątkowa wydana w dwudziestopiątą rocznicę istnienia Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza 1894-1919, Lwów 1920, S.12 (dot. Piotra Kuśnierczyka).
13. Kto jest kim w polskiej medycynie. Informator biograficzny, Warszawa 1987; 370-371.
14. Kuśnierczyk Sasor J.: Seniorka polskich laryngologów (dot. Janiny Marynowskiej Kuśnierczykowej), "Pro Medico". Biuletyn Okręgowej Izby Lekarskiej w Katowicach 1999: 50: 23.
15. Marcinkowski T.: Szpital Ujazdowski - Alma Mater, w: Tajne nauczanie medycyny i farmacji w latach 1939-1945, Warszawa 1977; 239.
16. Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na 1936 rok, Warszawa 1936; 521.
17. Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na 1938 rok, Warszawa 1938; 315.
18. Rocznik Lekarski Rzeczypospolitej Polskiej na rok 1948, Warszawa 1949; 239.
19. Słownik medycyny i farmacji Górnego Śląska. Red. J. Dyrda i in. Katowice 1993; T.1, S.165-666 (fot.), 1997; T.3, S.365, 367,640, 642; 2000, T.4, S.470.
20. Spis fachowych pracowników służby zdrowia, Warszawa 1964, wyd. 2, S.186.
21. Śląska Akademia Medyczna im. Ludwika Waryńskiego 1948-1973, Katowice 1973; S.129, 131, 222, 224, 251.
22. Woźniewski Z.: Polski almanach medyczny na rok 1956, Warszawa 1957; S.178.
23. Tenże: Rozprawy na stopień doktora medycyny polskich wydziałów lekarskich. Okres międzywojenny, Warszawa 1969, S.43 - Teczki personalne W. Kuśnierczyka W: Archiwum Zakładowym Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, Archiwum Śląskiej Izby Lekarskiej w Katowicach, Zbiory Specjalne Głównej Biblioteki Lekarskiej, Akta Izby Lekarskiej Warszawsko-Białostockiej.